

Motion till riksdagen

1986/87: Jo741

Kerstin Gellerman och Lars Ernestam (fp)

Freonutsläppen

Förtunning av ozonskiktet i de högsta luftlagren – stratosfären – och rapporter om s. k. ozonhål har gett oss alla en allvarlig påminnelse om att miljöförstöring och förändringar är en global företeelse, som berör alla länder och folk.

Ozonskiktet fungerar som ett skydd för UV-strålningen från solen. Ett tunnare skikt leder därför till biologiska skador på växter och djur, det påverkar även klimatet på jorden.

Forskare världen över är förvånade att detta gått så fort. Ozonskiktet har stadigt minskat under den senaste 20-årsperioden. De flesta forskare kopplar ihop detta med användningen av freon. Freon har den egenskapen att det stannar lång tid oförändrat i luftlagren närmast jordytan för att när det kommer upp i de översta lagren bryta ned ozonmolekylen, varigenom skiktet förtunnas. Det som nu sker är en följd effekt av freonutsläpp sedan en lång tid tillbaka.

Freon på lägre nivå är heller inte ofarligt för miljön. Den ger tillsammans med koldioxid en s. k. drivhusatmosfär som drastiskt kan förändra vårt klimat.

På grund av dessa upptäckter enades FN:s miljöskyddsstyrelse i Wien 1985 om att man måste skydda ozonskiktet. Man blev överens om att det krävdes kontroll av produktion, användning och utsläpp av freon. Siktet är inställt på ett nytt beslut 1987, då åtföljt av en handlingsplan för att minska användningen.

I Sverige förbjöds freoner i sprejförpackningar 1979. Användning på detta sätt stod då för hälften av årsförbrukningen av freon (2 000–2 500 ton). Nu har förbrukningen minskat med 90% ned till 150 ton. Trots denna positiva utveckling har användningen av freon på andra områden ökat så att vi 1984 låg kvar på samma förbrukning som 1979, dvs. 5 000 ton totalt. Skall vi tro prognoser, betyder det att vi 1994 skulle använda 7 000 ton. Denna utveckling måste stoppas.

Freoner används som drivmedel i sprejförpackningar, som jämsmedel i hård och mjuk skumplast till möbler, fordon, för isoleringsändamål som kylmedium i kylanläggningar och värmepumpar samt som lösnings- och avfettningsmedel. Den största ökningen sker inom tillverkningen av hård skumplast. Man kan också förvänta sig att nya användningsområden skall tillkomma.

Så anses t. ex. freon vara godtagbart ur arbetsmiljösynpunkt. Det är en tekniskt bra vara att hantera. Därför använder allt fler kemtvättar freon i

stället för trikloretylen just av arbetsmiljösäl. Någon återvinning av freon sker inte utan uppskattningsvis 50% kommer ut i luften. Med tanke på priset på den använda freonväsken kan en återvinning i längden vara lönsam.

Ökningen av freonanvändningen är inte unik för Sverige. Det allvarliga är att freon bryts ned långsamt, att all den freon som används i dag under årtionden kommer att påverka atmosfärens olika skikt. Därför är det nödvändigt att snabbt minska freonanvändningen. Vi kan bara se början på de miljökador som fullt ut visar sig på andra sidan 2000-talet. Här kan man verkligen tala om våra barns och barnbarns bekymmer.

Under hösten 1986 har vi fått handfasta exempel på hur användningen av freon inte får gå till. Många av värmepumparna runt om i landet har sedan de tagits i bruk läckt ansevärliga mängder freon.

Detta är mycket allvarligt. Vi vet att alla utsläpp på sikt kommer ut i atmosfären med de skador som vi tidigare anfört. Bättre material, säkerhetsventiler och utbildning av montörer är ett sätt att lösa dessa utsläppsproblem.

Samma resonemang kan föras kring våra kylar och frysar. Tillverkare måste se till att systemen kan tömmas på freon vid reparation, kunskap om miljöfaran med freon ges till servicemontörerna.

Inom de flesta områden finns i princip tekniska möjligheter att minska eller undvika användningen av freoner genom val av andra kemikalier eller material eller genom rening av utsläppen. För att användningen i Sverige skall minska är det nödvändigt att man på alla områden tar till vara de möjligheter som finns att bidra till att minska de långsiktiga utsläppen av freon.

Den mängd freon som i dag finns ackumulerad i kylskåp och fryssboxar för hushållsbruk, handel och storkök är avsevärd. Vid skrotning kan man räkna med att huvuddelen av denna freon går ut i atmosfären. Det finns redan i dag ett fungerande system för hantering av vitvaruskrot på två ställen i landet, Huddinge och Halmstad. Förutsättningarna för att denna destruktion skall kunna ta hand om alla vitvaror förefaller goda men systemet måste då bli heltäckande i landet. Det är viktigt att snarast utreda möjligheterna till uppsamling och destruktion och återvinning av freon i samband med destruktionen.

På skilda områden är marknaden mycket priskänslig för priset på freon. Inom t. ex. byggnadsbranschen är det troligt att användningen av freonblåst hård skumplast för isolering skulle minska kraftigt om priset höjdes genom en miljöavgift/skatt. En sådan skulle också påskynda återvinning av freon.

Inom många områden behövs ytterligare forskning om ny teknik. Det kan gälla utrustning vid destruktion av kyl- och frysskåp, nytt blåmedel för polyuretan till kylskåp, övergång till luftskummad PVC för isolering av vägar och järnvägar eller nytt medel för värmepumpar. Regeringen bör snarast komma med förslag om medel för detta. Många freonhaltiga produkter används i stat, kommuner och landsting. De måste ta ansvar för att användandet av dessa minskar och gå före genom att pröva nya produkter utan freon.

Världens största tillverkare av gaser, Du Pont, uppmanar nu industrin att sluta använda freongaser. Man har alternativ för kylanläggningar och luftkonditioneringsanläggningar redan i dag, det kan emellertid fördyra produkten.

Användningen av freonerna har hittills präglats av en stor aningslöshet. Nu behövs ett kraftfullt handlingsprogram mot användningen av freon. Konsumenterna måste få information om vilka produkter som innehåller freoner eller är tillverkade med hjälp av freoner. Genom medvetet köpmotstånd kan övergång till alternativa produkter påskyndas.

Mot. 1986/87

Jo741

Hemställan

Med anledning av vad som i motionen anförts hemställs

1. att riksdagen begär förslag från regeringen om ett handlingsprogram mot freonutsläppen.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av forskning av ny teknik för att minska freonanvändningen.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om insamling och destruktion av kyl- och frys-skåp m. m.

Stockholm den 26 januari 1987

Kerstin Gellerman (fp)

Lars Ernestam (fp)